

A gyógyszerertári fehér köpeny eredete Magyarországon – a Nagy Gazdasági Világválság és a kommunizmus hatása

dr. Dobson Szabolcs

Magyarországon a gyógyszerertárakban a fehér köpeny – egyáltalán a napi ruházat felett viselt védőruha - viselete nem volt szabályozva egészen 1933-ig, amikor is bevezették a fehér köpeny viselését a gyógyszerészek és a színes köpenyét a laboránsok („technikák”) számára. A gyógyszerertári fehér köpeny azonban nem az orvosi viselet átvételére vezethető vissza, hanem az 1930-as évek elejének gyógyszerési munkanélkülisége elleni intézkedésekre, a nem gyógyszerési végzettségű gyógyszerertári dolgozók alkalmazásának visszaszorítása céljából. Általánossá - a laboránsokra kiterjedően is - az 1950-es évek elejének államosított gyógyszerertáraiban vált a kommunista ideológia hatására.

The origins of the white coat worn by pharmacists in Hungary – the impact of the Great Depression and communism

In Hungary, the wearing of white coats – or any protective clothing worn over everyday clothing – in pharmacies was not regulated until 1933, when white coats were introduced for pharmacists and coloured coats for technicians. However, the white coat in pharmacies cannot be traced back to the adoption of medical attire, but rather to measures taken in the early 1930s to combat unemployment among pharmacists and to reduce the employment of pharmacy workers without a pharmaceutical qualification. It became commonplace, including for laboratory assistants, in the early 1950s in state-owned pharmacies under the influence of communist ideology.

Bevezetés

A gyógyszerertári munkaruha viselést jelenleg a 41/2007. (IX. 19.) EüM rendelet szabályozza „a közforgalmú, fiók- és kézigyógyszerertárak, továbbá intézeti gyógyszerertárak működési, szolgálati és nyilvántartási rendjéről”. Eszerint: „3. § (3) A közforgalmú gyógyszerertár működtetőjének a gyógyszerertárban szaktevékenységet folytató személyek részére tevékenységükhöz munkaruhát vagy az utcai ruházat felett viselt védőruhát kell biztosítania. A gyógyszerertár szakmai vezetőjének gondoskodnia kell arról, hogy a munka- vagy védőruhát a munkavállalók munkaidejük tartama alatt viseljék.” (1).

Vagyis, a jelenlegi szabályozás nem specifikálja a munkaruha színét, bár talán a gyógyszerertárak többségében a dolgozók még mindig fehér köpenyt hordanak.

Az orvosi fehér köpeny Magyarországon már az I. Világháború előtt elterjedt. Más olyan hivatások művelői – köztük gyógyszerészek, drogisták, fodrászok/borbélyok, kereskedők – is viselték, akiknél ez a tisztaság és a szakmai kompetencia szimbóluma lehetett, de ami a gyógyszerészeket illeti, a fehér köpeny – egyáltalán a napi ruházat felett viselt védőruha - viselete nem volt rendeletileg szabályozott egészen 1933-ig.

Akkor is meglepő oka volt a szabályozás megjelenésének. Az alábbi közlemény ennek eredetével foglalkozik.

A Nagy Gazdasági Világválság (1929-1933) hatása a magyar gyógyszerészek álláslehetőségeire

Amikor a Nagy Gazdasági Világválság bekövetkezett, 1929-ben, a magyar közforgalmú gyógyszerertárak száma 1247, majd a végetáján, 1934-ben 1310 volt (2).

A Gyógyszerészi Hírlap 1931. 06. 01-i száma szó szerint idézi Dobos Gábor, az Okleveles Gyógyszerészek Országos Egyesülete elnökének az Újság című napilapban megjelent nyilatkozatát, mely szerint hamarosan 500 állástalan gyógyszerészesség lesz (annak idején így nevezték az alkalmazott okleveles gyógyszerészeket): „Két hónap múlva, amikor az újonnan végzett gyógyszerészhallgatók egyetemi tanulmányaikat befejezik, az állásnélküliek száma a mostani négyezeről ötszázra emelkedik. Az egyesület jelentése szerint belátható időn belül ezek az állásnélküli gyógyszerészségédek alkalmazáshoz nem juthatnak. Valamennyien a legnagyobb nélkülözés és inség elé néznek. Ezért az egyesület most újból sürgeti és kéri a kormányt, hogy ideiglenesen szüntesse meg a jövő tanévtől kezdve az újabb zsúfoltságot azzal, hogy zárja el a gyógyszerészhallgatók elől az egyetemet. Az Okleveles Gyógyszerészek Országos Egyesülete ilyen értelemben már régebben felterjesztést intézett a

kormányhoz s remélik, hogy végre kérelmüket teljesítik is.” (3). A lap szeptember 25-i száma pedig arról tudósít, hogy Dobos Gábor és az Alkalmazott Gyógyszerészek Országos Egyesületének küldöttsége Szily Kálmánnál, a Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium államtitkáránál járt és fejtette ki fenti javaslatát. Egy memorandumot is átnyújtottak, amely szerint az állástalan gyógyszerészek száma 1926 óta 50-ről addigra 550-re emelkedett (4).

Az 1932 elején megalakult Állástalan Diplomások Országos Bizottságának volt gyógyszerészi szakcsoportja is; fontosságát mutatja, hogy ez a Bizottság 1932 októberében egyenesen a Parlament épületébe költözött (5).

Megjelenik a gyógyszerészi fehér köpeny

A gyógyszerészi munkanélküliség egyik oka az volt, hogy a gyógyszerész-tulajdonosok a gyógyszerészi diplomával nem rendelkező – olcsóbb – segédszemélyzet alkalmazásával igyekeztek költségeiket csökkenteni. A patikába belépők természetesen nem tudtak különbséget tenni az ott dolgozók státusza között (főleg értve ezalatt az úgynevezett „technikákat – az asszisztensek „őseit”). Ennek orvoslására találta ki az érdekvédelemben aktív Czira Jenő gyógyszerész azt, hogy a gyógyszerészek viseljenek jelvényt (lásd lentebb), illetve hordjanak fehér köpenyt, amely így már messziről megkülönböztetné őket a gyógyszerész-többi alkalmazottjától. Erről Czira Jenő saját maga 1937-ben így ír: *„1933 februárjában az A. D. O. B. (vagyis az Állástalan Diplomások Országos Bizottsága) gyógyszerészi gyűlésén ismét sürgettem a jelvény viselésének kötelező behozatalát, valamint a fehér gyógyszerészi köpeny viselését, azzal hogy a kisegítő személyzet részére színes köpenyt rendszeresítsenek”* (6).

A fehér gyógyszerészi köpeny viseléséről szóló rendelet 1933. 04. 05-i keltezéssel jelent meg a Belügyi Közlönyben *„A m. kir. belügyminiszternek 212.400/1933. B. M. számú körrendelete. A nyilvános és házi gyógyszerészek nem gyógyszerészi képzésű alkalmazottai foglalkoztatásának szabályozása”* címmel Dr. vitéz Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter aláírásával (7).

A rendeletet gyorsan, április 15-i számában, teljes szövegében leköszölte az Alkalmazott Gyógyszerészek Országos Egyesületének lapja, a Gyógyszerészek Lapja az alábbi felvezetéssel (8):

„Köszönjük főhatóságunknak az új lechnikarendeletet

A miniszteri leirat első Ígérését — meleg jóindulattal — már is beváltották.

Közgyűlési leirattól számított öt napra irta alá a miniszter úr e nagy horderejű rendelkezést

Technikák az officinában nem dolgozhatnak, csak a laboratóriumban színes köpenyben

Megjött a válasz a kétkedők számára.”

Érdeemes e rövid rendelet (amelyet „technika rendeletnek” is neveztek), mint a korabeli alkalmazotti érdekvédelem fontos dokumentumának szövegét teljes egészében bemutatni:

„1. Nyilvános és házi gyógyszerésztárban, valamint ezekkel összefüggő, gyógyszerésztári iparengedély nélkül működő gyógyszerésztári laboratóriumokban a gyógyszereknek a közönség számára való kiszolgáltatásával, csak a törvényes feltételeknek megfelelő, gyógyszerészi képzésű személy foglalkozhatik.

2. Az 1. pontban jelzett gyógyszerésztárakban, valamint a gyógyszerésztárakhoz tartozó egyéb helyiségekben (laboratórium, camera materiális, aqua; rium, herbárium, stb.) a nem gyógyszerészi képzésű alkalmazottakat csak olyan munkakörben szabad foglalkoztatni, amely gyógyszerészi szakmukának nem tekinthető, mint pl. gyógyszerek (osztatlan porok, teák, kenőcsök, különlegességek) csomagolása, ampullák töltése és beforrasztása, stb. A nem gyógyszerészi képzésű személyzet a gyógyszerész-tár kiszolgáltató helyiségében (officina) - a takarítást végző és a pénzkezeléssel megbízott személyek kivételével - semmiféle munkát nem végezhet és ott nem tartózkodhatik, ennél fogva sem gyógyszerészt, sem egyéb úgynevezett kézi adási cikket a közönség számára ki nem szolgáltathat.

3. A nem gyógyszerészi képzésű személyzet a gyógyszerészi képzésű személyzettől való megkülönböztetés végett foglalkozási ideje alatt, színes munkaköpenyt köteles viselni. Fehér munkás köpenyt csak a gyógyszerészi képzésű személyzet használhat.

4. A nem gyógyszerészi képzésű pénzkezelő nem esik a munkaköpeny viselés kötelezettsége alá (1., 3. pont), azonban a gyógyszerésztárban a pénzkezelésen és az ezzel összefüggő könyvelési és irodai természetű, valamint a 2. pontban említett munkán kívül más munkát végeznie, - tehát a közönséget kiszolgáltatni, - nem szabad. A nem gyógyszerészi képzésű pénzkezelő a gyógyszerészi munkaasztal

mellett nem tartózkodhatik. A takarítást végző személy a gyógyszertár kiszolgáltató helyiségében kizárólag a takarítás alatt tartózkodhatik és ott semmilyen más munkát nem végezhet.

5. Az a gyógyszertártulajdonos (felelős vezető), aki a jelen rendelet intézkedéseit nem tartja be, kihágást követ el és az 1876:XIV. t.;c. 7. §-a alapján, az 1928:X. t.c.-ben meghatározott pénzbüntetéssel kell büntetni. Abban az esetben, ha valamely gyógyszertár tulajdonosa (felelős vezetője) a jelen rendeletben meghatározott kihágási cselekmény miatt két éven belül, három vagy több ízben jogerősen elítéltetett, az illetékes másodfokú közegészségügyi hatóság az 1876:XIV. t.sc. 125. §-a alapján, a gyógyszertár vezetésére hatósági kezelőt rendelhet ki. A kihágási eljárás lefolytatása a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntetőbírósnak a hatáskörébe tartozik.

Jelen rendelet 1933. évi május hó 1-én lép hatályba, ezzel egyidejűleg a 4.688/1920. és az 52.196/1924. N. M. M. számú rendeletek érvényüket veszítik.”

A fenti rendeletet hatályba lépése előtt egy nappal, 1933. 04. 30-án (vasárnap) a napilapok is ismertették rövidhír formájában (9, 10, 11, 12, 13).

Olyan híradás is volt, amely hullámot vetett a gyógyszerészi szaksajtóban (15, 16). A 8 Órai Újság 1933 04. 30-i száma (14) ugyanis úgy hozta le a hírt, hogy a gyógyszerészek fehér, a laboránsok fekete köpenyben kell, hogy dolgozzanak (ez utóbbi nem helytálló, a rendelet színes köpenyt ír), de amit egyes tulajdonosok sérelmeztek az az a kitétel volt, hogy „Az Okleveles Gyógyszerészek Országos Egyesülete felkérte a közönséget, hogy gyógyszereit és egyéb szükségleteit kizárólag a fehér köpenyes gyógyszerészekkel engedje elkészíteni, illetve kiszolgáltatni. A rendelet ugyanis büntetéseket helyez kilátásba azokra, akik az új gyógyszertári munkarendet nem tartják be”.

Ezt a tulajdonosokat tömörítő Magyarországi Gyógyszerész Egyesület lapja, a Gyógyszerészi Közlöny rosszalotta, egyebek között az alábbiakat írva (16): „A mi szerény nézetünk ezzel szemben az, hogy a gyógyszertárakban esetleg előforduló anomáliák kiküszöbölése a hatósági közegeknek, jelen esetben a tisztí orvosoknak és főorvosoknak a feladata, nem pedig a laikus közönsége. Ezekről az uraktól elfogadjuk az ellenőrzést, másoktól nem. És pedig annál kevésbé, mert a közönségnek fentebb kifogásolt kioktatása helytelen és félrevezető. A dolog ugyanis úgy áll, hogy a miniszteri rendelet se az alkalmazott gyógyszerészre, se pedig a gyógyszertár tulajdonosra nézve nem teszi kötelezővé a fehér köpenyviselését, hanem csupán annyit mond, hogy: „Fehér munkaköpenyt csak a gyógyszerészi képesítésű személyzet használhat.” — A gyógyszerész tehát mindennapi ruhájában is jogosítva van a gyógyszer elkészítésére.”

Ez a jogértelmezési kérdés egyébként még 9 (!) évvel később is, 1942-ben felbukkant a Gyógyszerészi Szemlében (17): „Egy vidéki gyógyszertárban történt, hogy a vármegyei tisztifőorvos vizsgálatot tartott és mert betoppanásának pillanatában a gyógyszerészen nem volt fehér munkaköpeny, kihágást eljárás indított ellene. Kartársukat az elsőfokú hatóság szabályszerűen megbüntette 20 pengőre. Mondanom sem kell, hogy teljesen — jogtalanul. Olyan rendelet, amely a gyógyszerészt fehér köpeny viselésére kötelezné, nincs. Mindössze arról történt intézkedés a 212.400/1933. B. M. sz. rendeletben, hogy gyógyszertárban fehér munkaköpenyt csak gyógyszerész viselhet, a nem gyógyszerészi képesítésű személyzet pedig színes munkaköpenyt köteles viselni. Elég különös, hogy az eljáró közegek maguk sem ismerik a fennálló rendelkezéseket.”

1 ábra: Gyógyszerész és laboráns („technika”) 1942-ben (Fortepan; képszám 7666; <https://fortepan.hu>)

A gyógyszerészi jelvény ötlete

A megkülönböztető jelvény gondolatát a „technikák” ellen elszántan harcoló Czira Jenő már 1931-ben felvetette a *Gyógyszerészek Lapjának*” hasábjain, ez azonban nem keltett visszhangot (18): „*A táramunka fontos, bizalmi ténykedés. Szükséges, hogy a közönség felismerje, gyógyszerésszel áll-e szemben, vagy nem. Azért minden gyógyszerész, különösen pedig a nő-kolléga, legyenek egy hivatalos helyről kiadott gyógyszerészi jelvénnel megkülönböztetve. A közönség akkor nem fog mástól gyógyszert elfogadni, csak attól, akinek a gyógyszerészjelvénye megvan.*”

Azután a *Gyógyszerészi Szemle* 1937. 06. 12-i számában Kaszter Jenő gyógyszerész arról panaszkodott, hogy a fehér köpeny önmagában nem elegendő, kellene egy jelvény is (19): „*Megtörtént, hogy egy gyógyszerertárban, ahol két okleveles és a tulajdonos is hófehér köpenyben volt és ugyanakkor a gyógyszerertárban tartózkodott a borbély, szintén fehér munkaköpenyben, egy vidékről bejött orvos nem a gyógyszerészeknek, hanem, jóhiszeműen, a borbélynak mutatkozott be. Nagyobb idő telt el, míg végre az orvos észrevette tehetetlen helyzetét, mert látta, hogy az illető borbélynemester abszolúte nem értette meg és bocsánatkérések közt végre a gyógyszerészeknek is bemutatkozott. Íme egy másik eset. A polgártársak gyakran tévesztik össze a gyógyszerért a fűszer kereskedéssel és mikor megtudják, hogy gyógyszerertárban vannak, azzal mentik magukat rendesen, hogy bocsánat, tévedtek, de itt is éppen olyan fehér köpenyben látták az urakat, mint a fűszerkereskedésben.*”

Ennek orvoslására elkészítette és közzétette az ábrán látható jelvény-tervezetet (ezt először fejjel lefelé, majd 09. 25-én helyesen közölték), amelyet minden gyógyszerész, gyakornoktól kezdve a doktorig, viselhetett volna, annak jeléül, hogy az illető gyógyszerész. Megkülönböztetésül a gyakornokok és az egyetemet még nem végzett gyógyszerészek semmiféle distinkciót nem használhattak volna, míg az okleveles gyógyszerészek egy arany csíkot viselhettek volna a jelvény fölött, approbált gyógyszerészek két arany csíkot, a doktori fokozattal rendelkezők pedig három arany csíkot (19).

Ezt a gondolatot Czira Jenő már a *Gyógyszerészi Szemle* következő, 1933. 06. 06-i számában üdvözölte. Ebben a számban közölték le az ábrán látható, helyes pozíciójú jelvény-tervezetet. Czira Jenő emlékeztetett arra, hogy Ő már 1931-ben javasolta ezt (18), amit továbbra is fontosnak tart, de csíkok nélkül, minden okleveles gyógyszerész számára egységes formátumban (20).

2. ábra: Kaszter Ödön gyógyszerési szolgálati jelvénytervezete a Gyógyszerési Szemle 1937. 06. 26-i számában (20)

A teljesség kedvéért el kell mondani, hogy Ausztriában és Csehszlovákiában is voltak akkoriban ilyen tervek szolgálati jelvény bevezetésére (21), de ez Magyarországon végül is nem valósult meg.

Hogyan vált gyógyszerészből gyógyszerértárivá a fehér köpeny?

A II. Világháború után egyetlen gyógyszerési szaklapként a sztálinista „Gyógyszerész” jelent meg. Ennek 1947. 07. 16-i számában Székely Jenő gyógyszerész és alapító főszerkesztő osztályharcos értelmezést adott a fehér és a tarka köpeny viseletének, elnyomottként, kizsákányoltként aposztrofálva a laboránsokat/technikákat. Még egy verset is faragott (22):

*„Fehér köpeny, tarka köpeny,
Szép vagy mindenképen.
De a fehér csupán néked
Illik, gyógyszerészem.
Míg a tarka, - nem hiába
Olcsóbb is az ára,
Nem való az gyógyszerészre,
Csak a technikára.
De ha egyszer minden köpeny összeölelkezne,
Fehér színből, tarka színből
Kivirul az eszrne.”*

A magyarországi gyógyszerértárákat 1950. 07. 28-án államosították és megyénként, illetve Budapesten állami gyógyszerértár-vállalatokat hoztak létre. “A Gyógyszerész” szaklapban egy termelési értekezlet kapcsán írott összefoglaló 1955. 06. 01-én a kommunista gyógyszerészek harca eredményének és a szabadság jelképének tekintette azt a vívmányt, hogy immár a „technikák” is fehér köpenyben dolgozhattak: (23) „A technikák panaszkodnak, hogy a betegek nem értik meg: miért nem adhatják ki azok a kész gyógyszert, akik a receptet átveszik? . . . Mi természetesen tudjuk és fehér köpenyes szakmunkásaink is ismerik a technikák munkakörét szabályozó miniszteri rendeletet. Következetes népnevelő munkával meg kell éreztetnünk a betegekkel, hogy a gyógyszerész felelőssége egy orvosság elkészítéséért valójában akkor zárul le, amikor azt a betegnek kiadja. A műtősnő is fehér köpenyben dolgozik, de a műtétet az orvos végzi. Helyesen vetették fel az értekezleten: a gyógyszerészeknek mindent

el kell követniük, hogy szakmunkásaink a tanult anyagot el ne felejtsek és állandóan fejleszthessék tudásukat mind elméleti, mind gyakorlati téren. De nem szabad azt a következtetést levonni, hogy akkor hordjon a technika újra megkülönböztető színes köpenyt. A fehér köpeny, az, hogy a technikák fehér köpenyben dolgozhatnak, nemcsak a kommunista gyógyszerészek harcának eredménye, tehát nemcsak vívmány, hanem a gyógyszerertári hálózatban szabadságunk jelképe is. Meg kellett ezt mondanunk, mert úgy láttuk, hogy a gyógyszerertár vezetői a késedelmes mosásra hivatkoznak és szívesen beletörődnének abba, hogy a technikák öltsek fel újra tarka köpenyüket. Azt mondják, sokáig tart a mosatás és nem is mindenkinek van két köpenye. Ez igaz is, mert feltűnően sok a nem fehérpatinás köpeny a gyógyszerertárakban. Pedig, egy kis rugalmassággal segíthetnénk rajta. Engedélyezzék a vállalatok, hogy mindenki házilag mosassa a köpenyt és fizessék meg a dolgozóknak a mosatási költségét.”

Akkoriban nem született olyan miniszteri rendelet, amely szabályozta volna a gyógyszerertári dolgozók köpenyének színét. Feltehetőleg a gyógyszerertári vállalatok vezették be felsőbb engedéllyel a fehér köpeny viseletét a laboránsok/technikák számára is.

Összefoglalva tehát, a gyógyszerertári fehér köpeny eredete nem az orvosi viselet átvételére vezethető vissza, hanem az 1930-as évek elejének gyógyszerészi munkanélkülisége elleni intézkedésekre, a nem gyógyszerészi végzettségű gyógyszerertári dolgozók alkalmazásának visszaszorítása céljából. Általánossá - a laboránsokra kiterjedően is - az 1950-es évek államosított gyógyszerertáraiban vált a kommunista ideológia hatására.

Irodalom

1. 41/2007. (IX. 19.) EüM rendelet a közforgalmú, fiók- és kézigyógyszerertárak, továbbá intézeti gyógyszerertárak működési, szolgálati és nyilvántartási rendjéről.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700041.eum>
2. Szmodits, L.; Dobson, Sz.: A magyar zsidóság és a gyógyszerészet 1945-ig. ISBN 978-963-08-9891-1; Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság 2014; <https://www.gyogyszeresztortenet.hu/wp-content/uploads/2013/08/A-magyar-zsid%C3%B3s%C3%A1g-%C3%A9s-a-gy%C3%B3gyszer%C3%A9szet-1945-ig.pdf>
3. Az állástalan gyógyszerészek. Gyógyszerészek Lapja, 27 (11), 13-14 (1932. 06. 01.)
4. A pályáralépési engedélyek számának leszállítása. Gyógyszerészi Közlöny, 48. (13), 181-182 (1932. 09. 25.)
5. A munkanélküi diplomások új helyisége. Budapesti Hírlap, 52 (227), 15 (1932. 10. 09.)
6. Szót kérek. Gyógyszerészi Szemle, 14, 263 (1937. 06. 26.)
7. A m. kir. belügyminiszternek 212.400/1933. B. M. számú körrendelete. A nyilvános és házi gyógyszerertárak nem gyógyszerészi képesítésű alkalmazottai foglalkoztatásának szabályozása. Belügyi Közlöny, 1933. 16., 232-233 (1933. 04. 26.)
8. A m. kir. belügyminiszternek 212.400/1933. B. M. számú körrendelete. A nyilvános és házi gyógyszerertárak nem gyógyszerészi képesítésű alkalmazottai foglalkoztatásának szabályozása Gyógyszerészek Lapja, 28 (8), 9-10 (1933. 04. 15.)
9. Hétfőtől kezdve fehér munkaköpenyt viselnek a gyógyszerészek. Az Est, 24 (97). 9 (1933. 04. 30.)
10. Új rend a gyógyszerertárakban. Függetlenség, 1 (60), 11 (1933. 04. 30.)
11. Új rend a gyógyszerertárakban. Magyar Hírlap, 43 (97), 15 (1933. 04. 30.)

12. Új rend a gyógyszerertárakban. Népszava, 61 (98), 26 (1933. 04. 30.)
13. Új rend a gyógyszerertárakban. Pesti Hírlap, 55 (97), 7 (1933. 04. 30.)
14. Fehér köpenyes gyógyszerészek - fekete köpenyes laboránsok. 8 Órai Újság 19 (97), 7 (1933. 04. 30.)
15. A „technika-rendelet” kommentálása a napilapokban Gyógyszerészi Közlöny, (49 (11) 199 (1933. 05. 06.)
16. A „technik” - rendelet és az alkalmazott gyógyszerészek lapja. Gyógyszerészi Közlöny, (49 (14) 199 (1933. 05. 27.)
17. Egyről-másról. Gyógyszerészi Szemle, 7 (47) 463 (1942. 11. 21.)
18. *Czira Jenő*: A gyógyszerészi öntudat és a „technikák”. Gyógyszerészek Lapja, 26 (6) (1931. 03. 15.)
19. Szót kérek! (Kaszter Ödön levele). Gyógyszerészi Szemle, 2 (13), 242-243 (1937. 06. 12.)
20. Szót kérek! (Czira Jenő levele). Gyógyszerészi Szemle, 2 (14), 263-264 (1937. 06. 26.)
21. Egyről-másról. Gyógyszerészi Szemle, 2 (27), 445-446 (1937. 09. 25.)
22. *Székelly Jenő*: Szakmai krónika. A Gyógyszerész, 2 (12), 401-403 (1947. 07. 16.)
23. Termelési értekezletek. A Gyógyszerész, 8 (6), 119-121 (1953. 06. 01.)